

Wioletta Turowska ¹
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Procesy logistyczne w grupie producentów rolnych – studium przypadku

Wprowadzenie

W ostatnich latach obserwuje się wzrost i znaczenie grup producenckich. Organizowanie się właścicieli gospodarstw rolnych w grup producenckie ma na celu dostosowanie produkcji prowadzonej przez członków grupy producenckiej do wymogów rynkowych, wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w szczególności przygotowanie do sprzedaży, centralizacja sprzedaży oraz dostarczenie do odbiorców hurtowych [8]. Działania umożliwiające przemieszczania towarów od producenta do nabywcy stanowią istotę logistyki.

Celem artykułu jest próba identyfikacji procesów i czynności logistycznych przebiegających w grupie producentów rolnych w zakresie produkcji roślinnej.

W artykule wykorzystano informacje zebrane podczas wywiadu indywidualnego z prezesem Grupy Producentów Rolnych, która na potrzeby artykułu została określona jako Grupa Producentcka „X”.

Istota i zadania logistyki

Logistykę definiuje się jako „system przestrzenno – czasowej” transformacji towarów.[2] Logistyka powinna stworzyć takie warunki technologiczne i ekonomiczne, aby odbiorca otrzymał produkt zgodnie z oczekiwaniami.

Zadania stawiane przed logistyką w przedsiębiorstwie to:

- usprawnienie zarządzania procesami przepływu i magazynowania,
- uwzględnienie w strategii rozwoju projektowania i budowy łańcuchów logistycznych,
- podporządkowanie czynności związanych z procesami logistycznymi oczekiwaniam klientów,
- obniżenie kosztów procesów logistycznych [1].

W przedsiębiorstwach związanych z agrobiznesem funkcja logistyki jest szczególnie istotna ze względu na specyficzne cechy sektora:

- duża nierównowaga czasowa popytu i podaży produktów rolnych wynikająca z sezonowości produkcji, szczególnie istotna w produkcji roślinnej,
- niska podatność transportowa i magazynowa produktów rolnych,
- liczne i niezależne ogniwa pośredniczące w łańcuchu dostaw [5].

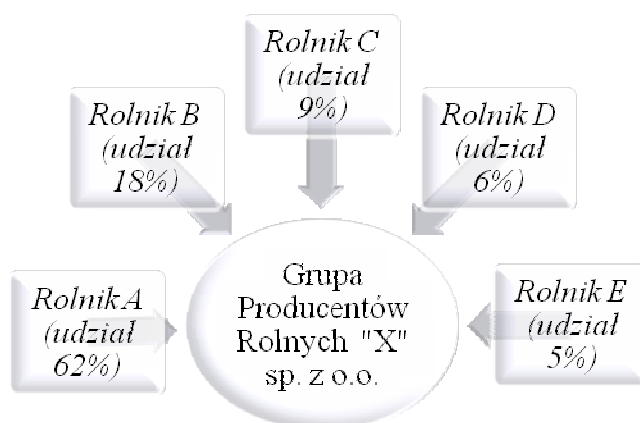
¹dr Wioletta Turowska, adiunkt, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Inżynierijno – Ekonomiczny, Katedra Rachunkowości i Controllingu,

Procesy logistyczne określa się jako „ciągi czynności związane z przepływem dóbr, obejmujące fizyczne przemieszczanie i magazynowanie materiałów i produktów oraz przepływ związanej z tym informacji przez kolejne fazy różnego typu procesów gospodarczych, zorganizowane w sposób umożliwiający sprawną i optymalną ich realizację” [1].

W przedsiębiorstwach związanych z sektorem agrobiznesu procesy logistyczne są złożone. Przedsiębiorstwa agrobiznesu cechuje duże zróżnicowane determinowane sezonowością produkcji, rodzajem wymaganych środków transportu oraz sposobem i miejscem przechowywania produktów [7].

Charakterystyka Grupy Producentów Rolnych „X”

Grupa Producentów Rolnych „X”, będąca podmiotem analizy, została założona przez właścicieli pięciu indywidualnych gospodarstw rolnych – założycieli Grupy (rys.1). Całkowita powierzchnia gruntów rolnych, należących do członków grupy, obejmuje ponad 2000 ha na których uprawiane są pszenica ozima, kukurydza i rzepak. Analizowana grupa producencka zajmuje się skupem zboża od swoich członków a następnie jego odsprzedażą na rynku krajowym i unijnym.

Rys. 1. Członkowie Grupy Producentów Rolnych „X”

Źródło: opracowanie własne

Cele funkcjonowania Grupy są następujące:

- dostosowanie produkcji prowadzonej w gospodarstwach członków grupy do wymogów rynkowych,
- wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w tym przygotowanie do sprzedaży, centralizacja sprzedaży oraz dostarczenie do odbiorców hurtowych jak i detalicznych,
- utworzenie wspólnych zasad dotyczących informacji o produktach,
- wejście z wysokiej jakości produktami rolnymi na szerszy rynek krajowy i zdobycie rynków europejskich,
- zwiększenie sprzedaży zbóż, niemodyfikowanych genetycznie i posiadających lepsze i większe parametry (głównie białko i gluten),
- poprawa efektywności sprzedaży poprzez ulepszenie procesów logistycznych.

Identyfikacja procesów logistycznych w Grupie Producentów Rolnych

W literaturze przedmiotu występują różne kryteria podziału logistyki w przedsiębiorstwie. Z punktu widzenia przebiegu procesu wytwórczo – usługowego wyodrębnia się zadania logistyczne w zakresie:

- zaopatrzenia,
- transportu,
- magazynowania i składowania,
- produkcji
- dystrybucji,
- gospodarki odpadami i opakowaniami
- rozliczeń finansowo – księgowych
- obsługi zasobów ludzkich [6].

Realizacja w każdym podsystemie określonych czynności, warunkuje odpowiednią i sprawną realizację całego procesu logistycznego. W artykule procesy logistyczne zostały ujęte w płaszczyźnie przedmiotowej tj. przepływów materiałowo-towarowych.

Logistyka zaopatrzenia

Zadaniem logistyki zaopatrzenia jest dostarczenie przedsiębiorstwu dóbr niezbędnych do realizacji zadań własnych w sposób ciągły. Procesy logistyczne w fazie zaopatrzenia w grupach producentów rolnych koncentrują się na:

- zakupie środków do produkcji roślin
- skupie produktów rolnych od rolników – członków grupy,
- skupie produktów rolnych od innych producentów rolnych.

W fazie zaopatrzenia wyszczególnia się następujące czynności:

- ustalenie areału zasiewów lub zasadzeń wśród członków grupy,
- przeprowadzenie analizy rynku zaopatrzenia,
- negocjowanie warunków technicznych i finansowych dostaw,
- wybór formy transportu i zasad rozliczania z dostawcą,
- uzgodnienie harmonogramu i zasad odbioru produktów rolnych,
- ustalenie sposobów rozliczania z dostawcami produktów rolnych,
- dokonanie rozliczeń finansowych, istotne gdy skup dotyczy rolnika ryczałtowego czy też płatnika podatku Vat.

Logistyka magazynowania

Gospodarka magazynowa jest procesem logistycznym występującym pomiędzy zaopatrzeniem a produkcją lub pomiędzy produkcją a dystrybucją. Zjawisko sezonowości, charakterystyczne w produkcji roślinnej, istotnie wpływa na poziom zapasów. W sytuacji gdy podaż jest większa od popytu grupa decyduje się na przechowanie zapasów w oczekiwaniu na wzrost ich cen. Również oczekiwania dotyczące wzrostu cen środków do produkcji powodują ich zwiększone zakupy i konieczność magazynowania.

Gospodarka magazynowej w grupach producenckich koncentruje się na:

- składowaniu skupionego zboża, zarówno od członków grupy jak i innych producentów
- utrzymaniu zapasów środków do produkcji roślin dla członków grupy,
- magazynowaniu nasion do produkcji głównie dla potrzeb członków grupy
- świadczeniu usług przechowalnictwa zboża na rzecz innych podmiotów.

Logistyka magazynowania obejmuje następujące czynności:

- określenie struktury i poziomu zapasów poprzez zadeklarowanie się członków co do miejsca ich przechowywania,
- ustalenie pojemności magazynów,
- określenie ilości, rozmiarów, lokalizacji, miejsc magazynowania,
- planowanie produkcji (jeżeli jest produkcja własna),
- ewidencję ilościowo-wartościową materiałów,
- ewidencję skupionego zboża od poszczególnych członków.

Logistyka transportu

Produkcja rolnicza charakteryzuje się wysoką transportochłonnością. Proces produkcji rolnej implikuje konieczność korzystania ze środków transportu.

transport zewnętrzny

- przewozy związane z zaopatrzeniem
- przewozy związane ze zbytem

transport wewnętrzny

- przewozy międzypolowe
- przewozy polowe

transport specjalny

- przewóz osób
- przewóz materiałów - zewnętrzne usługi transportowe
- przewóz maszyn i urządzeń na pola

Rys.1. Klasyfikacja transportu rolniczego

Źródło: [3]

Z chwilą rozpoczęcia działalności grupy producenckie zazwyczaj nie dysponują własnym majątkiem. Środki transportu podobnie jak magazyny stanowią własność rolników indywidualnych tworzących grupę producencką. Transport własny stanowi więc w grupie uzupełnienie transportu członków grupy lub zastępuje transport publiczny. Silnym argumentem przemawiającym za własnym transportem jest wsparcie finansowe, które otrzymują grupy producenckie.

W grupach producentów rolnych logistykę transportu można sprowadzić do następujących obszarów działalności:

- wybór rodzaju transportu
- wybór sprzętu transportowego.

Logistyka dystrybucji

Zadaniem logistyki dystrybucji jest dostarczenie odbiorcy pożądaných produktów w odpowiednim miejscu i czasie. W zależności od rodzaju przedsiębiorstwa, przedmiotu działalności sieć dystrybucyjna może być bardziej lub mniej rozwinięta.

W przypadku grup producenckich logistyczny proces przepływu produktu może przebiegać w następujący sposób:

- sprzedaż produktów rolnych bezpośrednio do firmy przetwarzającej ten produkt,
- sprzedaż produktów rolnych na rynki hurtowe o różnym zasięgu terytorialnym oraz giełdy towarowe [4].

Czynności dotyczące procesu dystrybucji w grupach producenckich polegają głównie na:

- rozpoznaniu popytu poprzez analizę rynku,
- przyjmowaniu i potwierdzanie zamówień, w szczególności umów kontraktacyjnych,
- utrzymywaniu relacji z klientami,
- przekazaniu produktu odbiorcy,
- organizowaniu sieci dystrybucji,
- stworzeniu niezbędnego systemu informacji i promocji,
- przygotowaniu komórek organizacyjnych do sprawnego działania, głównie poprzez system szkoleń.

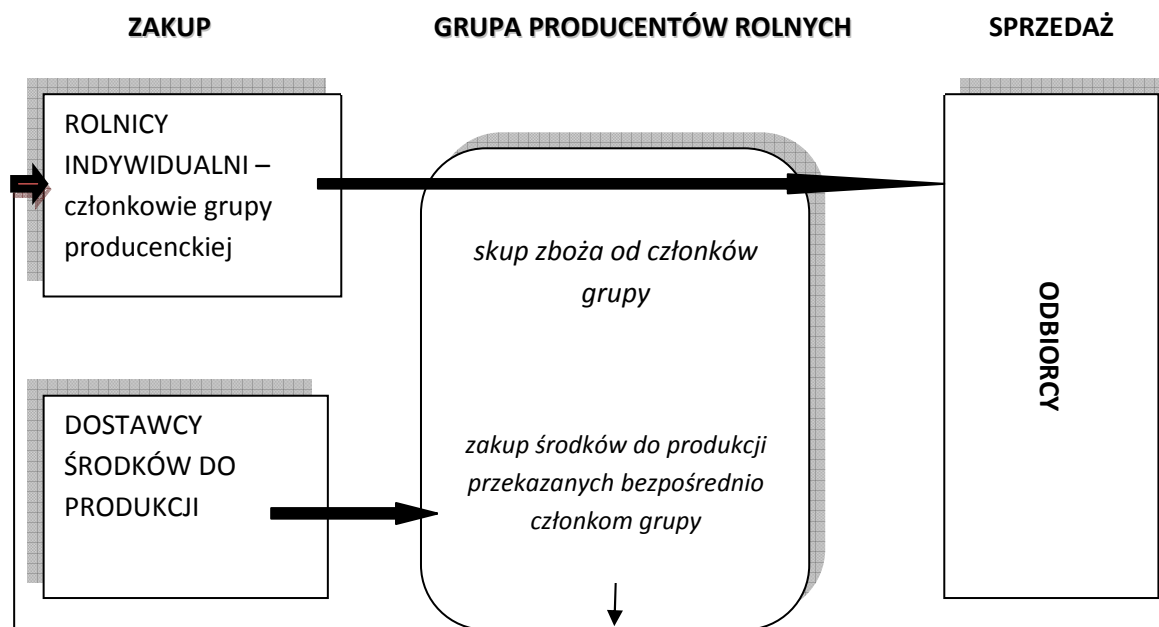
Procesy logistyczne w nowo powstałych grupach producenckich (na przykładzie Grupy Producentów Rolnych „X”) ograniczają się do skupu zboża jedynie od członków grupy, zakupów środków do produkcji. Zakupione środki do produkcji są przekazywane do magazynów własnych członków grupy. Również wyprodukowane zboże jest przechowywane w magazynach członków grupy i bezpośrednio z tego miejsca odbierane i transportowane do odbiorcy.

Funkcjonowanie grupy producenckiej umożliwia wspólne inwestowanie w urządzenia obsługujące procesy logistyczne w różnych obszarach, szczególnie gdy można uzyskać wsparcie z unijnych środków

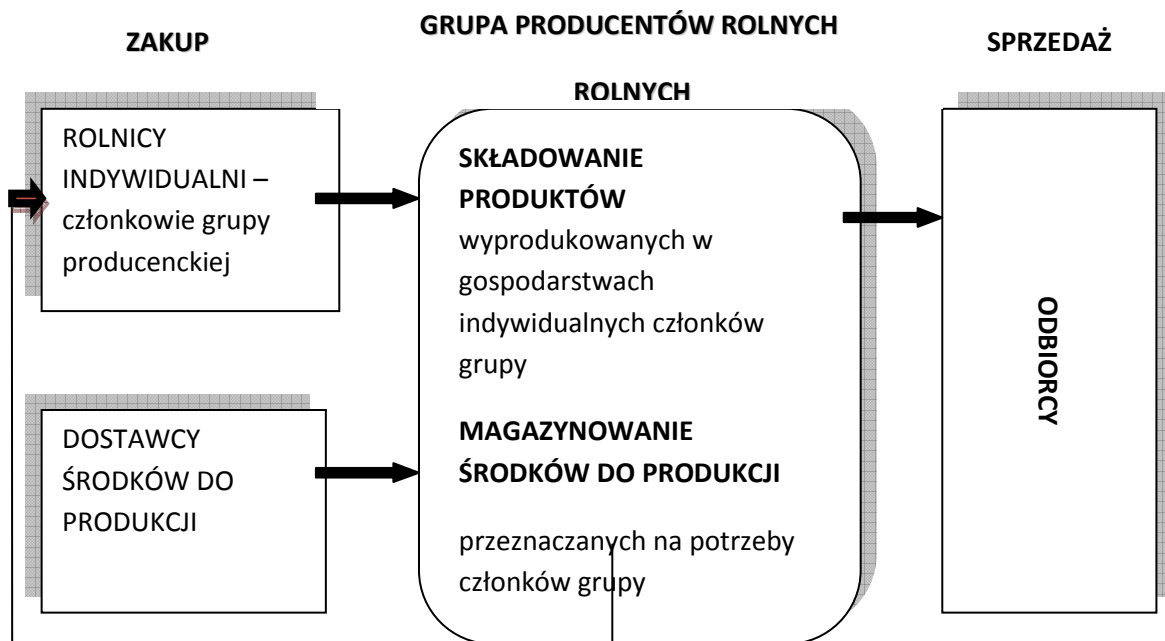
pomocowych. Grupy producentów rolnych mogą ubiegać się o pomoc finansową w ramach działania „Grupy producentów rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Dofinansowanie dotyczy m.in. kosztów budowy, rozbudowy budynków i budowli związanych z produkcją i magazynowaniem, zakupu specjalistycznych środków transportu.

Grupy producenckie koncentrują się na zaspokojeniu potrzeb swoich członków. Nie ma jednak przeszkód prawnych aby grupa prowadziła działalność na własny rachunek i generowała zyski. Dysponując infrastrukturą logistyczną grupa ma możliwość świadczyć usługi dla innych podmiotów. Nabywając bądź dzierżawiąc ziemię procesy logistyczne rozszerzają się o logistykę produkcji. Rozwój grupy wiąże się z tworzeniem stanowisk osób odpowiedzialnych za te czynności.

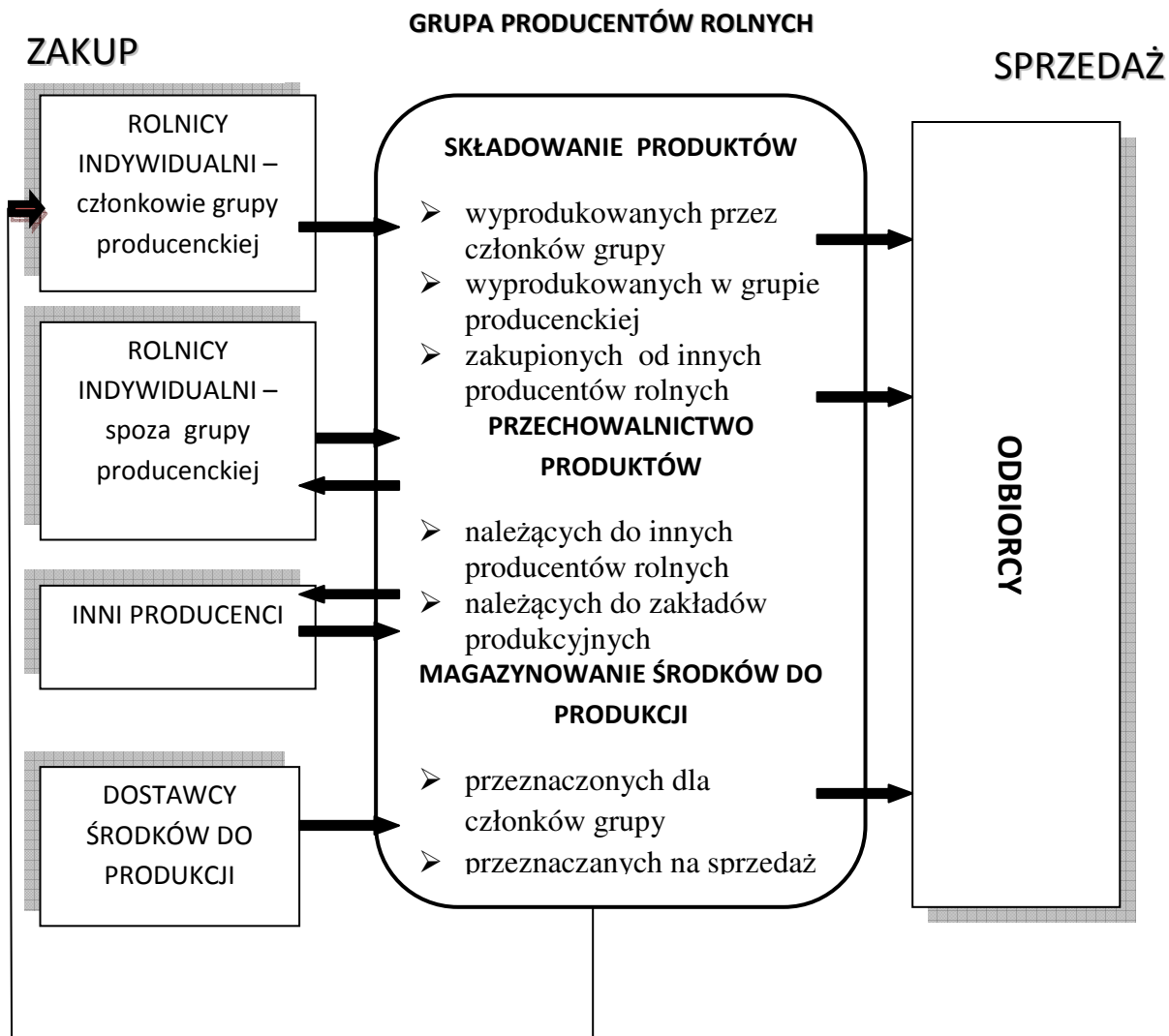
Rysunek 2 prezentuje autorską propozycję rozwoju grup producentów rolnych w zakresie produkcji roślinnej z uwzględnieniem procesów logistycznych. Analizowana Grupa producentów rolnych „X” znajduje się na etapie I, charakterystycznym dla każdej nowo utworzonej grupy producenckiej. Dzięki planowanym, wspólnym inwestycjom wszystkie grupy w kolejnych latach przechodzą do etapu II. Etap III w rozwoju grup producenckich to współpraca z podmiotami spoza własnej grupy w zakresie skupu oraz świadczenia usług. Może on dostarczyć grupie dodatkowych źródeł dochodu. Jednak biorąc pod uwagę istotę tworzenia grupy producenckiej, którą jest pomocniczy charakter działalności wobec członków grupy nie wszystkie grupy mogą być zainteresowane tym etapem.

Etap 1

Etap 2

Etap 3

Rys. 2. Rozwój grupy producentów rolnych w zakresie produkcji roślinnej z uwzględnieniem procesów logistycznych
Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

Grupa producentów rolnych powinna zapewnić poprawę konkurencyjności produktów rolnych. Istotnym narzędziem poprawy konkurencyjności powinny stać się działania w obszarze logistyki. Na podstawie analizy Grupy Producentów Rolnych „X” można stwierdzić, iż procesy logistyczne w Grupie, w początkowym etapie funkcjonowania, ograniczają się do zakupu, transportu materiałów i produktów rolnych oraz sprzedaży. Nie są one szczegółowo identyfikowane i analizowane. Nie są wyodrębnione żadne stanowiska osób odpowiedzialnych za określone czynności logistyczne oraz nie istnieje wyodrębnione stanowisko osoby wykonującej zadania logistyczne. Koordynacja procesów logistycznych opiera się na intuicji i doświadczeniu członków grupy producenckiej. Ponieważ działalność Grupy istotnie związana jest z rozbudową infrastruktury logistycznej to w konsekwencji procesy logistyczne będą coraz bardziej złożone.

Wyodrębnienie procesów logistycznych w grupie producentów rolnych wpłynie na usprawnienie organizacji zaopatrzenia, procesów magazynowania i dystrybucji. Ponadto kompleksowa identyfikacja procesów logistycznych powinna przyczynić się do określenia kosztów procesów logistycznych. W tej sytuacji pojawiają się nowe kwestie dotyczące pomiaru, wyceny oraz ewidencji kosztów logistyki w grupie oraz ich udziału przypadającego na poszczególnych członków grupy.

Streszczenie

W artykule podjęto próbę identyfikacji procesów i czynności logistycznych przebiegających w grupie producentów rolnych. Procesy logistyczne związane są głównie z fazą zaopatrzenia oraz zbytu. Obejmują czynności w zakresie zakupu, składowania, transportu materiałów oraz produktów rolnych. Nie są one szczegółowo identyfikowane i analizowane. Na przebieg procesów logistycznych wpłyną środki pomocowe z Unii Europejskiej przeznaczone na inwestycje w infrastrukturę logistyczną. Kompleksowa identyfikacja procesów logistycznych w grupie producenckiej powinna przyczynić się do określenia kosztów tych procesów. procesów logistycznych.

Logistics processes in group of rural producer – case study

Abstract

Elaboration includes attempt of identification of process and logistical actions in the group of rural producer. Logistics processes are related with phase of replenishment and distribution. Actions include in range of shopping, storage, transport of material and the rural products which are not identified and tested. The group of rural producer not having personal logistical infrastructure. On course of logistics processes should effected money acquire from European Union. Comprehensive identification of logistics processes in the rural producer group should help to costs separation of these processes.

Literatura

- [1]. Abt S.: Logistyka w teorii i praktyce, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2001s. 12
- [2]. Ciesielski M.: Logistyka w biznesie, PWE, Warszawa 2006
- [3]. Ferenc J.: Ekonomia i organizacja rolnictwa, Wydawnictwo Key Texts, Warszawa 1999,
- [4]. Kapusta F., Agrobiznes, Difin, 2008
- [5]. Klepacki B. Agrologistyka – nowe wyzwanie dla nauki i praktyki, „Logistyka” 3/2011
- [6]. Kupiec L.: Podstawy logistyki, Wydawnictwo WSiP, Białystok 2010
- [7]. Rokicki t., Wicki L.: Transport i magazynowanie w rolnictwie jako element logistyki, „Wieś jutra”, nr 1/10
- [8]. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.(Dz. U. z 2000r., Nr 88, poz. 983 z późn. zm.)